

РЕЦЕНЗІЯ

**кандидатки психологічних наук, доцентки, доцентки кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету
БУГЕРКО Ярослави Миколаївни
на кваліфікаційну роботу КРИЖАНОВСЬКОЇ Анетти Вікторівни
на тему: «Особистісні детермінанти в системі професійного зростання викладача ЗВО», поданої до захисту на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 053 Психологія
галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки**

1. Актуальність теми

У сучасних умовах триваючої війни, економічної нестабільності та глобальної цифровізації зростає суспільний запит на компетентних висококваліфікованих фахівців. На сьогодні пріоритетом вищої освіти в Україні є наближення до європейських стандартів, що вимагає посилення професійного зростання викладачів через безперервне навчання та адаптацію до нових реалій. Професійна діяльність викладачів ЗВО стає все складнішою через стрес-чинники професійної діяльності, пов'язані з дистанційним навчанням, вимогами наукової продуктивності та адміністративними навантаженнями. У цих умовах акмеологічна компетентність викладача стає одним із ключових чинників професійного зростання. Відтак, дослідження Крижановської Анетти Вікторівни «Особистісні детермінанти в системі професійного зростання викладача ЗВО» дозволяє заповнити теоретичні прогалини, запропонувати рекомендації для формування акмеологічного освітнього простору, що сприятиме стійкості педагогів до інновацій та сучасних викликів в освіті.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Викладені у кваліфікаційній роботі висновки та узагальнення мають достатній рівень наукового обґрунтування. Значний обсяг опрацьованих українських та закордонних наукових джерел підтверджує достовірність

викладених ідей та положень. Послідовність викладення матеріалу, логічна узгодженість та систематизованість узагальнень у висновках до розділів і загальних висновках вказують на цілісність роботи та її міждисциплінарний характер. Широке використання математичних методів статистичної обробки даних вказують на достатній рівень обґрунтованості і достовірності одержаних результатів.

3. Наукова новизна результатів дослідження

Дисертація Крижановської А. В. вперше визначає особистісні детермінанти ресурсів професійного зростання викладача ЗВО як показники особистісної ресурсності та акмеологічної компетентності, залучаючи осмисленість життя, самоактуалізацію, життєтворчі здібності, потреби саморозвитку, особистісну самореалізованість та вичерпаність. Крім того, теоретично обґрунтовано та емпірично верифіковано структуру акмеологічної компетентності, ядром якої є позитивні зв'язки між осмисленістю життя, життєтворчими здібностями, саморозвитком та самоактуалізацією, з негативним впливом вичерпаності. Емпірична верифікація через кореляційний та регресійний аналіз вказує на важливість дослідження у даній сфері, заповнюючи прогалину в акмеології вищої освіти. Робота розширює розуміння акмеологічної компетентності як ключового чинника професійного зростання, динаміки її становлення та стрес-чинників науково-педагогічної діяльності (стосунки з адміністрацією, дистанційна освіта, наукометричні публікації). Залежність чутливості до стресорів від рівня акмеологічної компетентності та ресурсності – це новий аспект, що враховує нелінійний характер впливу досвіду.

4. Зміст дисертації та відповідність встановленим вимогам

Дисертація Крижановської Анетти Вікторівни має чітку структуру, представлену вступом, трьома розділами, висновками до них, загальними висновками, списком використаних джерел та додатками.

У вступі авторкою обґрунтовано актуальність досліджуваної проблеми,

науково коректно сформульовано мету, яка конкретизується у завданнях, визначено об'єкт та предмет, окреслено систему використаних у роботі дослідницьких методів, розкрито наукову новизну та практичну значущість результатів дослідження.

У першому розділі дослідження здійснено теоретичне обґрунтування проблеми професійного зростання викладачів ЗВО, аналіз педагогічної діяльності як багатовимірного процесу, котрий містить навчальний, науковий, виховний, організаційний та методичний компоненти; розкрито акмеологічну компетентність як ключовий фактор професійного зростання, що поєднує особистісні, професійні та рефлексивні якості, чітко окреслено структуру акмеологічної компетентності та її зв'язок із саморозвитком і професійною ефективністю; показано роль психологічної ресурсності в подоланні стрес-чинників і забезпеченні саморозвитку. Розділ вдало інтегрує концепції самоактуалізації та психологічних ресурсів, що відповідає сучасним трендам у психології та формує методологічну основу дослідження на основі сучасних психологічних підходів та концепцій західних та українських авторів.

У другому розділі дисертації здійснено емпіричний аналіз особистісних чинників професійного зростання, акмеологічної компетентності, їх взаємозв'язків із ресурсами професійного зростання та впливу стрес-чинників, розроблено авторську методику для вивчення ресурсів та обмежень професійного зростання. Авторкою здійснено емпіричну верифікацію структури акмеологічної компетентності, ядром якої є зв'язки між осмисленістю життя, самоактуалізацією, саморозвитком і життєтворчими здібностями та негативним впливом особистісної вичерпаності; виявлено конкретні кореляції між особистісними ресурсами (віра в добро, творчість, самореалізація) та професійним зростанням (задоволеність колективом, навчанням, взаємодією зі студентами); визначено ключові стрес-чинники та їх зв'язок з акмеологічною компетентністю.

У третьому розділі Крижановська А. В. представляє результати впровадження авторської програми розвитку акмеологічної компетентності викладача ЗВО в освітній процес Західноукраїнського національного

університету, Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи НАПН України та Національного університету «Острозька академія». Показано позитивний вплив тренінгової програми на показники психологічної ресурсності, саморозвитку та осмисленості життя викладачів, що підтверджено, зокрема, змінами показників за відповідними шкалами.

Усі наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації, достатньою мірою обґрунтовані, відповідають темі та меті роботи, достатні за обсягом та рівнем репрезентативності емпіричного матеріалу.

5. Практичне значення результатів кваліфікаційної роботи

Практична значущість роботи полягає у розробці та впровадженні програми розвитку акмеологічної компетентності викладачів ЗВО, що сприяє реформам освіти в умовах кризи. Це робить роботу актуальною для психологічного супроводу викладачів, посилюючи конкурентоспроможність української науки.

6. Повнота викладення основних результатів кваліфікаційної роботи в опублікованих працях

Основні положення та висновки дослідження викладені у 10 наукових працях, з них 4 – у фахових виданнях України з психології, 6 – апробаційного характеру. Публікації здобувачки повною мірою висвітлюють основні наукові положення кваліфікаційної роботи.

7. Зауваження та дискусійні питання

1. Доцільно уніфікувати використання термінів, таких як «особистісна ресурсність» і «психологічна ресурсність», чітко розмежувавши їх у тексті. Термін «життєтворчі здібності» потребує чіткішого операціонального визначення для уникнення неоднозначності.

2. У розділі 2.4 здійснено аналіз стрес-чинників, таких як стосунки з адміністрацією, труднощі написання статей у наукометричних базах. Проте, аналіз їх впливу на професійне зростання викладачів є іноді фрагментарним,

не показано, як саме ці стрес-чинники впливають на окремі компоненти акмеологічної компетентності (самоактуалізацію, осмисленість життя тощо). Робота значно виграла б, якби було проведено порівняльний аналіз чутливості до стрес-чинників залежно від стажу (наприклад, до 5 років, 5–10 років, понад 10 років) чи спеціалізації викладачів (за галузевою специфікою – гуманітарні, технічні, природничі науки).

3. У розділі 3.2 описано тренінгову програму, яка позитивно вплинула на показники психологічної ресурсності та саморозвитку. Проте, програма описана загально, без деталізації конкретних вправ, тривалості занять чи критеріїв оцінки ефективності. Доцільно ширше деталізувати структуру тренінгової програми, доповнивши описом конкретних вправ (наприклад, вправи на рефлексію для розвитку осмисленості життя) та критеріями оцінки ефективності. Це підвищило б відтворюваність програми для інших ЗВО України. Також можна було б додати приклади адаптації програми для різних категорій викладачів (молодих спеціалістів, досвідчених педагогів).

Зазначені зауваження є рекомендованими і не применшують загальної якості роботи.

8. Відсутність порушення академічної доброчесності

Текст кваліфікаційної роботи пройшов перевірку на наявність текстових запозичень за допомогою Інтернет-сервісу Turnitin Similarity. За результатами перевірки підтверджено відсутність текстових запозичень без належного посилання на джерело і встановлено, що кваліфікаційна робота Крижановської Анетти Вікторівни на тему «Особистісні детермінанти в системі професійного зростання викладача ЗВО» відповідає принципам академічної доброчесності.

Висновок про відповідність роботи встановленим вимогам МОН України

Кваліфікаційна робота за змістом, об'єктом та предметом дослідження, висновками та рекомендаціями відповідає спеціальності 053 Психологія. Дисертацію виконано в межах науково-дослідної роботи кафедри психології

та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету «Психосоціальне деталювання суспільних та особистісних подій як технологія мислевчинання» (державна реєстрація 0123U104568).

Кваліфікаційна робота Крижановської Анетти Вікторівни «Особистісні детермінанти в системі професійного зростання викладача ЗВО» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, виконаним із застосуванням адекватних методів наукового пошуку. Робота характеризується єдністю змісту, науковою новизною, теоретичною та практичною значущістю, що підкреслює особистий внесок авторки в психологічну науку. Обсяг, структура та оформлення дисертації відповідають установленим вимогам, передбаченим наказом МОН України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами, внесеними наказом МОН України від 31.05.2019 р.), а також постанові Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її авторка – Крижановська Анетта Вікторівна – заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 Психологія галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки.

Рецензентка:

**кандидатка психологічних наук, доцентка,
доцентка кафедри психології
та соціальної роботи Західноукраїнського
національного університету**

Ярослава БУГЕРКО

Підпис	Ярослава Бугерко
Завіряю:	
НАЧАЛЬНИК ЗАГАЛЬНОГО ВІДДІЛУ	Алла Сешук (Підпис)